

РЪКОПИСНИЯТ БЪЛГАРО-ИТАЛИАНСКИ РЕЧНИК НА П. МАУРИЦИО ДА КАСТЕЛАДЗО ОТ 1845 Г.

Магдалена Абаджиева, Марияна Цибранска-Костова
Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ – БАН

Резюме. Ръкописният българо-италиански речник на П. Маурицио да Кастеладзо вероятно ще се окаже първият запазен българо-италиански речник от епохата на Българското възраждане. Създаден е от католически мисионер, вероятно в района на Раковски, с цел опознаване на неговото паство. Речникът е ценен с конкретните параметри на междуезиковата симетрия при предаването на звукове, букви, значения, идиоматика, но също толкова важна е зафиксиранията чрез думите картина на възрожденския свят на българина, на неговата материална и духовна култура, както и на етнокултурната идентичност на българите католици.

Ключови думи: български католици; български и италиански език; етнокултурна идентичност

Българо-италианските културни отношения имат дълга история. Неслучайно Иван Дуйчев пише, че „измежду всички западноевропейски страни и народи, с които ние, българите, сме поддържали продължителни и многостранни връзки в миналото, на първо място трябва да поставим Италия и италианския народ“ (Duychev, 1988: 7). Активното проникване на католицизма сред българското население от края на XVI в. спомага за засилването на българо-италианските културни връзки. На първо място трябва да се спомене италианското образование, което редица българчета получават в т.нар. илирийски колежи в Италия. Някои от образците на книжнината на българите католици са произведения, преведени или адаптирани от италиански образци (Stanchev, 1981; 2011a; Abadzhieva, 2015.). Сред българското население работят и италиански свещеници, които оставят своята следа в българската културна история.

Именно в този контекст трябва да бъдат потърсени корените на обекта на настоящата статия – ръкописния българо-италиански речник на П. Маурицио да Кастеладзо от 1845 г. Той не е единственият речник, който възниква в

резултат на мисионерството на италиански свещеници по българските земи. През 40-те години на XIX в. дон Едуардо (1812 – 1973), свещеник между 1845 – 1872 в Калъчли (днешен Раковски, квартал Генерал Николаево), съставя италианско-български речник – един от първите в българската книжнина, в която дотогава са познати само българо-гръцки речници (Stanchev, 1995). Изследваният речник е много близък по време с този на дон Едуардо, чиято съдба към момента е неизвестна. Възникването на подобни лексикографски пособия е отражение на необходимостта от интегриране на духовния учител сред паството, взаимно опознаване и проникване в менталността на „другия“. В сложната историческа обстановка през първата половина на XIX в. католическото духовенство е авторитет и фактор на вътрешнообщностна интеграция (Elenkov, 2001). Косвено подобен речник е форма на опознаване на самата католическа общностна идентичност, за нуждите на която е възникнал той. Изучаването на родните езици е поставено като задача още при създаването на Конгрегацията за разпространение на вярата, учредена през 1622 г. в периода на Контрареформацията. Въпросът за необходимостта от изучаването на местните езици от мисионерите води до издаването и на специален декрет на 16 октомври 1623 г. (Fois, 1994: 351).

Водеща католическа епархия още от началото на XVIII и през целия XIX в. е Софийската, която след разгрома на Чипровското въстание от 1688 г. започва да се нарича Софийско-Пловдивска (Stanchev, 2011b: 248). Именно тук от 1770 до 1784 г. развива своята дейност монсеньор Петър Ковачев Царски, или Империали, който активно превежда от „талиански“. Център на общността от началото на XIX век става село Калъчли. В териториите на Южната епархия през 30 – 40 г. на XIX в. се сменят мисионери на Конгрегацията на Св. кръст и на страданията на Исуса Христа, така наречените пасионисти; отците лигуористи (или редемптористи) от конгрегацията на св. Алфонс Лигуори и капуцинската мисия (Ordo Fratrum Minorum Capucinatorum), която се появява в Пловдив и околностите през 1841 г. и запазва дълготрайното си присъствие до днес (Stanchev, 2011b: 255).

1. Общо представяне на речника

Българо-италианският речник на П. Маурицио да Кастеладзо се съхранява в Националния исторически музей в София под сигнатура 23668. Той е част от по-голяма сбирка с католически ръкописи и старопечатни книги (Velinova & Vutova, 2017: 360 – 366). Речникът е съставен от две части с общ обем 104 листа. На някои места се вижда ясно, че определени думи са добавяни допълнително с друг почерк. В началото след заглавната страница е поместено кратко граматическо въведение в обем от 5 страници. Първата част на речника обхваща страници от 6 до 616. Лексемите са подредени азбучно от буква А до буква Z. Втората част е от страница 62

до страница 102, където са представени само глаголи, подредени отново азбучно от буква А до буква Z.

В подобен лексикографски опит трудно може да се открият системност и строго последователна концепция за избора на думи. Преобладават разговорни думи от ежедневната реч, от всички части на речта и с висока фреквенция на нивото на основната комуникация: предметно-битовата лексика и лексеми от сферата на храненето, времето, дома, семейството и роднинския кръг, връзката с природата, растителния и животинския свят, лечебните продукти; по-малко е абстрактната лексика и тази от високия книжовен регистър. Това е така поради безспорно утилитарните цели на речника и създаването на основен словен запас. Затова лексикографската схема, ако може да говорим за такава, е опростена и функционална именно в своята елементарност. Думите са подредени в две колони. В лявата са приведените български лексеми, изписани с латиница според италианския правопис. Тази графична система е характерна и за образците, които създават представителите на т.нар. „павликянска книжнина“ през XVIII в. – книжовниците Петър Ковачев Царски и Павел Гайдаджийски Дуванлията. Вдясно са техните италиански съответствия. В повечето случаи срещу една българска дума е дадено само едно италианско съответствие, но се наблюдават и примери с два или повече синонима, без да се проявява някаква закономерност при кой от двата езика се появява синонимията, напр.: *dèdo* – *nonno, vecchio*; *gluba, geremè* – *multa*; *hanatarin* – *cassiere, tesoriere*; *kalè* – *rocca, fortezza* и др.

II. Частите на речта

Думите не се въвеждат с граматична характеристика, но в повечето случаи тя се експлицира чрез италианското съответствие, защото е явен стремежът то да съвпада като част на речта с това от изходния език. Някои съществителни се представят не само с основната си форма за единствено число, но и с тази за множествено: освен суплетивното *cilek, hora* – *uomo, uomini*, още *del, delove* – *porzione, porzioni*; *den, denè* – *giorno, giorni*; *gàrk, garzi* – *greco, greci*; *grob, grobiscta* – *sepolcro, limitero*; *kopka, kopki* – *pustola, pustolele*; *cirak, cirazi* – *garzone*; *dàno, dana* – *fondo, fonda* и др. Някои думи са представени в мъжки и женски род: *drugar, drugarkia* – *compagno, compagna*; *galab, galabiza* – *colombo, colomba* и др. Има и случаи, при които женският род е посочен с друга несродна дума: *drebin, drebna* – *minuto, piccola*. Прилагателните и някои причастия също се представят с форми и за мъжки, и за женски род: *cern, cerna* – *nero, nera*; *cerven, cervena, cerveno* – *rosso, rossa*; *ducel, dusclà* – *venuto, venuta*. Присъстват редица умалителни форми на имената, понякога посочени заедно с основната форма, а друг път изведени на отделни редове като отделни лексеми: *ducia, duscì* – *anima*; *duciza* – *animuccia*; *fidàn, fidànce* – *albero, alberetto*;

gadinà – uccellame; gadinka – uccelletto; ciorbà – brodo, minestra; ciorbizza – brodo; somòn – pagnotta di pane, somònce – pagnottella.

Някъде е отразено членуването, последователно предавано на италиански с препозиционен определителен член: glas, glasa – voce, la voce; kal, kaltà – fango, il fango; kraf, kraftà – sangue, il sangue; ces, cesta – momento, il momento; dasc, dascdà – pioggia, la pioggia, но само kar, kara – campagna. В отделни примери единствено ударението помага да се установи семантичното различие между български думи, които писмено изглеждат еднакви: duma – parola, но dumà – casa.

Без това да е съзнателно търсен или последователно приложен принцип, в речника има типичните за модерната лексикография групирания на гнезда от сродни думи. В това отношение съставителят очевидно е проявил лични предпочитания, защото отново закономерност не може да се изведе. Еднокоренна група например се е получила при изброяването на различни типове числителни от основата на *четири* и дори *четвъртък*: citeri – quattro; citerinaisset – quattordici; cetiriset – quaranta; citeri stotini – quattro cento; cetuartak – giovedì; cetuartit – quadrato; cetuàrto – quarto и др.

Класът на служебните думи също е представен, сравни частиците: emi – е (с обяснението, че се поставя между два въпроса: cioè quando si trova in mezzo a due domande); hic – niente affatto; iasèk – disgrazia!; zer – sì и др.

Специално място в речника заемат глаголите. Те са обособени в отделен дял. В първата част глаголите присъстват или в изрази, или в други форми, различни от основната, например:

- iàsc, iàscti – mangia, mangiate;
- iade mi se – ho appetito
- da sam hodil – se fossi andato
- isdadih gu – hò tradito, lo tradij

Във втората част на речника българските глаголи са представени с формата си за първо лице, единствено число, като някъде е добавено и окончанието за второ лице, напр: bivam, -asc; babbra, -isc; dokarem, -esc и др. Формата за инфинитив представя италианските съответствия, напр: guardare, finire, rompere и др. В някои случаи освен глаголната форма е посочено и миналото причастие, т.нар. *participio passato*, напр.: dukarèm, -el – accadere, -to; cistà, -isc, -to – pulire, -to; dera, -esc, dral – sgraffiare, -to и др.

III. Лексика, семантика, фразеология

Най-напред ще се спрем на такива примери, в които се предлага обяснителен превод. Какво е наложило точно в тези случаи да се дават обяснения, не може да се каже, и отново трябва да предположим, че водещ е бил личният избор на автора: capàk – oscuro di finestra, daska – tavola in generale; dolghier – falegname, artigiano cge lavora il legno; doveden, dovedena – affigliato in casa;

gadularin – suonator di pifero; gallatin – impudico, che manca il pudore; emi – e, cioè quando si trova in mezzo a due domande. Има случаи, при които местният произносителен облик на дадена лексема се е отразил на изписването ѝ и на италианския превод. Тези примери са особено важни за възстановяване на говора, с който се е запознал мисионерът. Ето само един пример. Една от лексемите с начално *ч* е *ceren – tanico*. Очевидно преводачът има предвид *чирен* – дръжка на нож или изобщо дръжка, което означава, че в говора, който е изучавал, думата се е срещала в един от нейните варианти *чѐрен* и така е станала омоним на прилагателното за цвят, което се изписва по същия начин.

Речникът съдържа изрази и словосъчетания. Те са много разнообразни от съвременна лексикографска гледна точка и отново са барометър за интересите и прагматичността на създателя му. Освен граматикализираните глаголни форми за сложните минали времена или за безличните глаголи, които авторът дава в отделна речникова статия, се забелязват сегменти от речта, походящи за комуникативна ситуация и повече за разговорник, а не за речник: *da sam hodil – se fossi andato*; *da li è tosi – se sia questo*; *deghem i noscten – di giorno e di note*; *diva galabiza – colombo selvatico*; *dolin prag – limitare di porta*; *dragomii – ho piacere*; *drughi pat – un’altra volta*; *dve na dve – due a due*; *edin na drugo – l’uno colt altro*; *gladonomi – ho appetitio, ho fame*; *gnusmei – mi nausea*; *iademise – ho appetito*; *is paki – per la strada*; *losc adèt – uso cattivo*; *na tarpèseta – sopra la tavola*.

В областта на речниковия си фонд интерпретираният тук писмен паметник е относително богат, но изчерпателна характеристика на тематичните и лексико-семантични групи ще бъде предмет на бъдещото обстойно изследване и издаване на речника. За това начално представяне ще се спрем накратко на неизбежните османо-турски заемки, с които изобилства българският говорим и книжовен език от възрожденската епоха в реални условия на билингвизъм. Италианският мисионер е попил от тази актуалност и една голяма част от интерпретираните думи принадлежат на даденото речниково поле. Съществена част от турцизмите и османизмите реферират към ежедневието и битовата лексика: *cerceve – cornice*; *ciardak – loggia*; *ciarsciav – lenzuolo*; *cifut – ebreo*; *cifutski – ebreico*; *cikmegè – tiratore*; *ciorbà – brodo, minestra*; *padron di casa*; *ciorbagiilak – padronanza*; *damla – apoplezia*; *dostluk – amicizia*; *dovar – mugo* и др. Практически турцизмите превъзхождат по брой и разнообразие останалата чуждоезична лексика и конкурират домашната.

Типични разговорни и диалектни думи и изрази също се откриват. Изброяваме отделни примери:

– *gornek – ponente*, назовава северен вятър, горняк, който идва от планината;

– *dolnek – vento d’oriente*, източен вятър; популярно народно название *долняк* на топъл, сух вятър, по тип фьон, южняк. И двете наименования са схванати като производни на посоките *запад – изток*, вместо *север – юг*;

- doniza – brocca, ‘стомна’, явно от *дъница*, производно от *дъно*;
- demetro den – ottobre. В народния календар има традиция месецът да се нарича по името на водещия светец, чиято памет се празнува тогава. И тъй като Димитровден е на 26.10., авторът го пояснява с името на месеца;
- isctice slanzi – nasce il sole, ‘слънцето се ражда’. Глаголът е произведен от стб. истещи, образно ‘избликна, потека’ за вода;
- kip, kipa – persona, [perso]ne della ss, trinita, ‘лице, лица на св. Троица’. Лексемата е старинна, с предполагаем тюркски или прабългарски произход и е разпространена от Средновековието с по-общо значение ‘образ, изображение; лик, статуя, модел’ (BER, 1979, 2:373) и др.

Други примери ни оставят да гадаем какво точно се има предвид, но при всички случаи в лексиката вече са проникнали нови и модерни названия, които отразяват просветителските идеи, развитието на образованието, разширяването на хоризонта на балканския човек и началния, но все по-интензивен досег с европейската култура. Докато думата *маймун* (maimùn – scimmia) е съвсем ясна и явно добива популярност след Петър-Бероновия „Рибен буквар“ от 1824 г., не така стои въпросът с *fit* – elefante, ‘слон’. *Фит* е диалектната източнобългарска дума за *пуюк*. Затова тази речникова статия изглежда нелогична. В света на зеленчуците домати, навлезли в нашите земи благодарение на контактите на Османската империя със Запада след Великите географски открития, в речника са наречени *frink patligiane* – *tomate o pomodoro* и *patlag'en frink* – *pomodoro* (т.е. буквално: френски патладжани, а ла франга). В диалектите остарялото название на домата е *червен патладжан* (RBE). Пъпешът е наречен *пипон*, от гръцки: *pìpon* – *melone*. Католическата пропаганда преди съставянето на настоящия речник има повече от двученовна история и паството ѝ е подложено на разностранни чуждоезикови влияния. Ето примери: *paramon*, *proreklo* – *cognome* ‘фамилно име, прякор’; *pàtima* – *esperienza* ‘от патило, нещо препатено, изпитано в опита’; *gadularin* – *suonator di pifero*; *gaida* – *pifere*; *mezezin* – *luna* ‘месечина’; *poglèda* – *aspetto* ‘очакване’; *kalzoni* – *calzette* ‘калцуни, чорапи’; *kalonka* – *viola* ‘название на растението метличина, есенен минзухар’; *kavaltà* – *colazione* ‘закуска’, сродна дума с *кафе* (*kavè* – *caffè*), речниковата статия за което е поместена веднага след тази народна дума с турски произход и др.

Възникнали са и думи от традиционен корен с нови суфикси за означение на някои артистични дейности: *pesna* – *canto, canzone*; *pesnàr* – *cantore*; *pesnèpol*, *pesnepolniza* – *poeta, poetezza*; *piscenik* – *scrittore* ‘писател’.

Вторият проблем, който заслужава внимание, е присъствието на християнската религиозна лексика и терминология. За прякото общуване между духовния наставник и паството този пласт е бил от основно значение. Примери: *Deviza Maria* – *Vergine Maria*; *domin*, *-mine* – *sacerdote, freti*; *duh sveti*

– spirito santo; duhovin – spiritual; Gulema Bogorodizza – Festa dell’ Assunta; ispasenie – salute, salvamento; Ispasitel – Salvatore; Ispoved – confessione; Ispovedalo – confessionario; ispovednik – confessore; govène – digiuno; govene za kolada – il sacro avvento ‘Коледен пост’; màslo sveto – oglio santo, при положение че с ключова дума масло са оформени още четири съчетания за именуване на битови продукти – кравешко, дървено и т.н.; среща се и merò svètò – oglio santo и др.

Ако лексиката на паметника в основната си част е общобългарска и характерна за говоримия български език от средата на XIX в., въз основа на всички приведени примери могат да се обобщят следните аспекти на фонетико-правописните взаимоотношения между говоримия български език и италиански, част от които биха дали насока в какъв диалектен ареал е възникнал настоящият речник:

- предаване на звук *ъ* с *a*; ятова гласна с *e*;
- отразено подвижно *ъ*;
- протетично *и* в началото на думи;
- някои примери и под, и извън ударение оставят впечатлението, че авторът е записал реч с изразен преход *e – и*, което е много типично за павликянския говор: cisciòlo; cirupkà, cinghiel, divoika; finèr; elà, elati; дори частицата *че* е записана като *ci* (che); nimirin; nivolia; pediset; pitèl, pitli;
- консонантни дисимилации и обеззвучавания в края на думата: dascnovit – piovosò (дъждовен); mlògo – molto;
- загуба на *x* пред друга съгласна: duascdene, ‘доаждене’ вм. дохождане; leb, lèba, ‘леб’ вм. хляб; falbà, ‘фалба’ вм хвалба; meilèm, ‘мейлем’ вм. мехлем.

Изводи и перспективи

Представеният речник предполага многопосочни търсения в двустранните културни и езикови отношения между българи и италианци. Той доказва голямото значение на езика на българите католици за историята на българския език. Първоначалните проучвания засега подкрепят работната хипотеза, че е съставен за католиците в района на Раковски – най-активната точка на Софийско-Пловдивската епархия през 40-те години на XIX в. Логично е да търсим следите на лицето, съставило речника, в същия водещ център, още повече че след период на трудности и бърза смяна на влиянията новодошлият орден на капуцините е трябвало да заеме освободените позиции и да утвърди присъствието си сред паството. Речникът е ценен с конкретните параметри на междуезиковата симетрия при предаването на звукове, букви, значения, идиоматика, но също толкова важна е зафиксиранията чрез думите картина на възрожденския свят на българина, на неговата материална и духовна култура, както и на етнокултурната идентичност

на българите католици. Макар че е ръкописен и в този смисъл с ограничен адресат, предназначен повече за индивидуално ползване и опознаване на местното население, може да го назовем истинска находка. Затова изследванията върху речника и неговия съставител Маурицио да Кастеладзо трябва да продължат.

БЕЛЕЖКИ

1. Тази публикация е в резултат на изпълнение на Националната научна програма „Млади учени и постдокторанти“ на Министерството на образованието и науката на Република България.

ЛИТЕРАТУРА

- Абаджиева, М. (2015). За определението „павликянска книжнина“ в българската литературна история“. В: *Сборник доклади и материали от заключителната конференция по проекта на СУ „Информатика, граматика, лексикография“*. София, 29 – 30.06.2015 г. София: Графис, с. 211 – 217.
- Велинова, В. & Вутова, Н. (2017). *Опис на ръкописите, старопечатните, редките и ценните издания в НИМ. Т.2*. София: Уникарт.
- Дуйчев, Ив. (1988). Италия в историческите съдбини на българския народ. В: *България, Италия и Балканите. Обществено-исторически и културно-естетически взаимоотношения XV – XX век*. София: БАН, с. 7 – 13.
- Еленков, Ив. (2001). Католическата църква в България и общностните идентичности на принадлежащите към нея верни през XIX и първата половина на XX в. В: *Балкански идентичности в българската култура от модерната епоха XIX – XX век. Част II*. София: Фондация „Отворено общество“, с. 41 – 128.
- Fois, M. (1994). Il contesto culturale-ecclesiastico della pubblicazione del Rituale Romano in lingua croata: Ritual Rimski, 1640. *Archivum Historiae Pontificiae*, 32, 343 – 353.
- Станчев, Кр. (1981) Литературата на българите католици през XVII и XVIII век и преходът от Средновековие към Възраждане. *Литературна мисъл*, 3, с. 3 – 11.
- Станчев, Кр. (1995). Отец Едуардо от Торино и българската павликянска книжнина. В: *Доклади от Петия Българо-италиански симпозиум, Пиза, 24 – 28 септ. 1990. La rinascita nazionale e la cultura italiana*. Pisa: La Fenice edizioni, с. 169 – 181.
- Станчев, Кр. (2011a). Литературата на българите католици: маргинална за Изтока, периферна за Запада, но индикатор за бъдещия

модел на българското развитие. В: *Маргиналното в литературата*. София: Боян Пенев, с. 192 – 207.

Stantchev, Kr. (2011b). I francescani e il cattolicesimo in Bulgaria fino al secolo XIX. In: *I francescani nella storia dei popoli balcanici nell'VIII centenario della fondazione dell'ordine*. Venezia: Archeotipolibri Borgorico, s. 201 – 267.

Electronic sources

BER: Bulgarian etymologic dictionary. Digital version. <<https://ibl.bas.bg/ber/>>

RBE: Dictionary of Bulgarian Language. Digital version <<http://ibl.bas.bg/rbe/>>

REFERENCES

Abadzhieva, M. (2015). Za opredelenieto “pavlikyanska knizhnina” v balgarskata literaturna istoriya. V: *Sbornik dokladi i materiali ot zaklyuchirelna konferentsiya po prokta “Informatika, gramatika, leksikographia”*. Sofia, 29 – 30. 06. 2015. Sofia: Grafis, s. 211 – 217.

Velinova, V. & Vutova, N. (2017). *Opis na rakopisnite, staropechatnite, retkite i tsennite izdaniya v NIM*. T. 2. Sofia: Unikart

Duychev, Iv. (1988). Italiya v istoricheskite sadbinina balgarskiya narod. V: *Balgariya, Italiya I Balkanite. Obchtestvenopistoricheski I kulturno-esteticheski vzaimootnoveniya XV – XX vek*. Sofia: BAN, s. 7 – 13.

Elenkov, Iv. (2001). Katolicheskata tsarkva v Balgariya I obchnostnite idntichnosyi na prinadlezhachtite kam neya verni prez XIX I oarvata oilovina na XX vek. V: *Balkanski identichnosti v balgarskata kultura ot modernata epoha XIX – XX vek*. Chast II. Sofia: Fondatsiya “Otvoreno obchestvo”, s. 41 – 128.

Fois, M. (1994). Il contesto culturale-ecclesiastico della pubblicazione del Rituale Romano in lingua croata: Ritual Rimski, 1640. *Archivum Historae Pontificiae*, 32, 343 – 353.

Stanchev, Kr. (1981). Literaturata na balgarite katolitsi prez XVII i XVIII vek i prehodat ot Srednovekovie kam Vazrazhdane. *Literaturna misal*, 3, s. 3 – 11.

Stanchev, Kr. (1995). Otec Eduardo ot Torino i balgarskata pavlikyanska knizhnina. V: *Dokladi ot Petiya Balgaro-italianski simpozium, Piza, 24 – 28 sept. 1990. La rinascita nazionale e la cultura italiana*. Pisa: La Fenice edizioni, s. 169 – 181.

Stanchev, Kr. (2011a). Literaturata na balgarite katolitsi: marginalna za iztoka, periferna za zapada, no indicator za badechtiya model na balgarskoto razvitie. In: *Marginalното в литературата*. Sofia: Boyan Penev, s. 192 – 207.

Stantchev, Kr. (2011b). I francescani e il cattolicesimo in Bulgaria fino al secolo XIX. In: *I francescani nella storia dei popoli balcanici nell'VIII centenario della fondazione dell'ordine*. Venezia: Archeotipolibri Borgorico, s. 201 – 267.

THE MANUSCRIPT BULGARIAN-ITALIAN DICTIONARY OF P. MAURIZIO DA CASTELLAZZO FROM 1845

Abstract. The handwriting Maurizio da Castellazzo's dictionary is likely to be the first survived Bulgarian-Italian Dictionary of the times of the Bulgarian Revival. It was created by a Catholic missionary, probably in Rakovski area, in purpose of getting familiar with the flock of believers. The dictionary is valuable with its concrete parameters of the interlingual symmetry in sounds, letters, meanings, idiomatics, but just as important is the contemporary Bulgarian worldview, fixed in and by the words, the material and the spiritual culture of Bulgarians, and the ethno-cultural identity of the Bulgarian Catholics.

Keywords: Bulgarian Catholics; Bulgarian and Italian languages; ethno-cultural identity

✉ **Dr. Magdalena Abadzhieva, Assist. Prof.**
Prof. Mariyana Tsibranska-Kostova, DSc.
Institute for Bulgarian Language "Prof. L. Andreychin"
Bulgarian Academy of Sciences
Sofia, Bulgaria
E-mail: mabadzhieva@abv.bg
m.tsibranska@gmail.com